

Donna Leon
Hemelse juwelen

2014
Uitgeverij XL
Leidschendam

Hoofdstuk 1

Caterina Pellegrini trok de deur achter zich dicht en leunde er eerst met haar rug en toen met haar hoofd tegen aan. Eerst begonnen haar benen te trillen toen de spanning in haar spieren afnam, daarna hielp diep ademhalen de beklemming om haar borstkas te verlichten. Het verlangen om haar armen om zich heen te slaan in een uitdrukking van wilde, onbedwingbare vreugde was bijna onweerstaanbaar, maar ze bedwong de verleiding, zoals ze er in haar leven al zoveel had bedwongen, en bleef staan met haar armen langs haar lichaam, leunend tegen de deur, en dwong zichzelf te ontspannen.

Het had veel tijd en geduld gekost, maar het was haar gelukt. Ze had te maken gehad met een paar idioten, had geglimlacht om hun inhalige optreden, hen behandeld met het respect dat ze overduidelijk niet verdienden, en dat alles in een poging hen over te halen haar de baan te geven die ze wilde hebben en waarover zij de zeggenschap hadden. Ze hadden geen verstand, maar wel beslissingsbevoegdheid; ze hadden geen plooibare geest, maar ze konden ja of nee zeggen; ze hadden weinig inzicht in haar capaciteiten en schamperden om haar geleerdheid, maar ze wilde vurig dat ze haar zouden uitkiezen.

En dat hadden ze gedaan, allebei, en geen van de andere

sollicitanten die ze – niet zonder de ironische vaststelling hoezeer haar taalgebruik was beïnvloed door de historische periode waaraan ze de laatste tien jaar van haar professionele leven had besteed – als haar rivalen had beschouwd. Als de jongste van vijf zussen was Caterina begiftigd met een gezond gevoel voor rivaliteit. Zoals de personages in een stuk van Goldoni waren de zussen: Claudia de Schone, Clara de Gelukkige, Christina de Vrome, Cinzia de Atletische en ten slotte Caterina de Slimme. Claudia en Clara waren direct na de middelbare school getrouwd; Claudia was binnen een jaar gescheiden en had het daarna hogerop gezocht bij een advocaat op wie ze niet erg dol leek te zijn, terwijl Clara bij haar eerste man bleef en gelukkig was. Christina had de wereld de rug toegekeerd en was het klooster in gegaan, waarna ze een studie theologiegeschiedenis begon en succesvol afrondde; Cinzia had op nationaal niveau medailles gewonnen met duiken, maar trouwde, kreeg twee kinderen en werd dik. Caterina, de slimme, had gestudeerd aan het *liceo* waar haar vader geschiedenis doceerde en vervolgens elk jaar de prijs voor Griekse en Latijnse vertalingen gewonnen, terwijl ze Russisch leerde van haar tante. Daarna studeerde ze een onopvallend jaar solozang aan het conservatorium, gevolgd door twee jaar rechtenstudie in Padua, wat ze teleurstellend en uiteindelijk stomvervelend vond. De aantrekkingskracht van de muziek

verhevigde zich weer, en ze koos voor een studie muziekwetenschap in Florence en daarna in Wenen. Toen haar promotor hoorde dat ze vloeiend Russisch sprak, regelde hij voor haar een onderzoeksstage van twee jaar, waarin ze hem vergezelde naar Sint-Petersburg als assistente bij zijn onderzoek naar de Russische opera's van Paisiello. Daarna keerde ze terug naar Wenen, waar ze promoveerde op de barokopera. Haar titel zorgde voor veel vreugde en trots in haar familie. Na slechts een jaar solliciteren leverde het haar een soort interne ballingschap op in het zuiden, als lector in het contrapunt aan het conservatorium Egidio Romualdo Duni in Matera. Egidio Romualdo Duni. Welke expert op het gebied van barokmuziek kende die naam niet? Caterina dacht altijd aan hem als 'Duni die ook schreef', de man die opera's had geschreven met titels die gelijk waren aan die van beroemdere of meer getalenteerde componisten: *Bajazet*, *Catone in Utica*, *Adriano in Siria*. Duni had even weinig indruk gemaakt op Caterina's geheugen als op de huidige operaproductie. Een doctoraat aan de universiteit van Wenen, gevolgd door een baan als lector contrapunt voor eerstejaarsconservatoriumstudenten. Er gingen weken voorbij waarin ze dacht dat ze net zo goed wiskunde had kunnen doceren, zo ver leek het onderwerp af te staan van de betovering van de menselijke zangstem. Dit misnoegen belooft niet veel goeds, en eigenlijk was ze zich

daar vanaf het begin van haar betrekking van bewust geweest. Maar het duurde twee jaar voordat ze besloot Italië weer te verlaten; deze keer aanvaardde ze een aanstelling in Manchester, een van de beste centra in Europa voor de studie van barokmuziek, waar ze vier jaar had doorgebracht als aio en assistent-hoogleraar.

Manchester stuitte Caterina tegen de borst door zijn fysieke lelijkheid, maar ze was zeer te spreken over de universiteit, waar ze zich op de muziek stortte en in mindere mate op het leven van een handvol achttiende-eeuwse Italiaanse musici wier carrière zijn hoogtepunt had bereikt in Duitsland. Veracini, de grote rivaal van Händel; Porpora, leraar van Farinelli; de praktisch vergeten Sartorio, een Venetiaan die, zo scheen het, de leraar van iedereen was geweest. Het duurde niet lang of ze ontdekte de overeenkomst tussen hun lotsbestemmingen en de hare: op zoek naar het werk en de roem die ze niet in Italië hadden gevonden, waren ze naar het noorden geëmigreerd. Zoals sommigen van hen had ze werk gevonden, en zoals de meesten had ze heimwee, en verlangde ze naar de lucht, de schoonheid en de mogelijkheid van levensvreugde die geboden werd door het land waarvan ze – realiseerde ze zich nu pas – ontzettend veel hield.

De redding kwam, zoals zo vaak, per toeval. Elk voorjaar gaf de vrouw van de voorzitter van haar faculteit een diner voor de collega's van haar man. De voorzit-

ter riep altijd dat het een informele toestand was: kom maar als je niets anders te doen hebt. Oudere en wijzere collega's wisten echter dat de uitnodiging hetzelfde gewicht had als een oekaze van bijvoorbeeld Ivan de Verschrikkelijke. Als je niet opdraafde kon je alle hoop op promotie vergeten, maar aanwezig zijn betekende dat je een hele avond kwijt was aan bijna dodelijke verveling. Een verhitte uitwisseling van laster, beledigingen en zelfs fysiek geweld zou een bron van vreugde zijn geweest, maar het tafelgesprek werd steevast overheerst door een behoedzame en vrijwel woordeloze beleefdheid, die echter niet decennia van rancuneuze informaliteit en professionele jaloezie kon verhullen.

Caterina was zich bewust van haar onvermogen vrijblijvende kletspraat uit te kramen, ze vermeed elk gesprek en wijdde zich aan het bestuderen van de kleding en persoonlijke eigenaardigheden van haar collega's. De meesten van haar tafelenoten leken zich te hebben gekleed in te grote, ongewassen afdankertjes van hun vrienden. De schoenen vond ze afzichtelijk. En dan het eten. Hoewel ze de andere onderwerpen soms besprak met haar Italiaanse collega's, had geen van hen het lef om over het eten te beginnen.

Haar verlosser was een Roemeense musicoloog die de afgelopen drie jaar, voor zover Caterina had kunnen waarnemen, in een constant benevelde toestand had verkeerd: het feit dat hij zowel 's ochtends als 's avonds

dronken was, belette hem echter nooit haar vriendelijk toe te lachen als ze elkaar in de gangen of de bibliotheek tegenkwamen, en ze lachte altijd opgewekt terug. Hij was wellicht nuchter tijdens zijn onbetwistbaar briljante colleges, waarin zijn analyse van de metaforen in de libretti van Metastasio baanbrekend was. Zijn uiteenzettingen over de correspondentie van de Weense hofdichter Apostolo Zeno over de stichting van de Accademia degli Animosi was een bron van verwondering voor zijn studenten. Hij droeg vaak kasjmierwollen jasjes die hem als gegoten zaten.

Op de avond van haar verlossing zat de Roemeen tijdens het diner van de voorzitter tegenover haar aan tafel, en ze keek hem glimlachend in de door wijn vertroebelde ogen, al was het maar omdat ze samen moeiteloos Italiaans konden spreken. De meeste andere tafelenoten hadden Italiaans geleerd om het lezen van operalibretti te vergemakkelijken; daarom waren maar weinig collega's in staat een gesprek in die taal te voeren zonder zich te bedienen van woeste uitroepen over liefde, doodsangst, wroegingen en soms zelfs bloeddorst. Caterina sprak liever Engels met hen. Terwijl Caterina nadacht over het nut van de taal van operalibretti onder het eten, bestudeerde ze haar disgenoten. En het werd haar al snel duidelijk: een zinsnede als *io muoio*, *io manco* drukte haar huidige gevoelens het beste uit. Zelfs *traditore infame* zou geen onjuiste omschrijving

zijn van veel van haar collega's. En was de voorzitter zelf niet *un vil scellerato*?

De Roemeen zette zijn glas neer – hij at niet, dus hij hoefde geen vork neer te leggen – en verbrak de stilte met de in het Italiaans gestelde vraag: ‘Zou je hier niet weg willen?’

Caterina wierp hem een nieuwsgierige blik toe, en vroeg met dito ondertoon in haar stem: ‘Bedoel je van deze tafel of van de universiteit?’

Hij glimlachte, pakte zijn wijnglas en keek of er nog een fles in de buurt stond. ‘Van deze universiteit,’ zei hij met volkomen nuchtere stem.

‘Ja’, ze pakte haar eigen glas en was verbaasd door haar overtuigde, instemmende antwoord.

‘Ik hoorde van een vriend dat La Fondazione Musicale Italo-Tedesca op zoek is naar een deskundige.’ Hij nam glimlachend een slokje. Ze genoot van zijn glimlach, hoewel niet van zijn tanden.

‘La Fondazione Musicale Italo-Tedesca,’ herhaalde ze. Ze herinnerde zich dat er thuis iets ook zo heette, maar ze wist er nauwelijks iets van. Dilettanten, amateurs. Hij had het natuurlijk over iets in de Duitssprekende wereld.

‘Ben je bekend met de naam?’

‘Ik heb erover gehoord,’ loog ze met dezelfde toon als wanneer iemand haar vroeg of ze had gehoord over de bedwantsenplaag in New Yorkse hotels.

Hij dronk zijn glas leeg en hield het omhoog. Hij keek ernaar en verbaasde haar door met felle, boze stem te zeggen: 'Italië.' Kwam het glas uit Italië? Of de wijn? 'Geld,' vervolgde hij met wat volgens haar een verleidelijke ondertoon in zijn stem moest zijn. 'Beetje.' Toen hij zag dat dit nauwelijks effect op haar had, keerde zijn glimlach terug, alsof ze zojuist had ingestemd met iets waar hij al heel lang in geloofde. 'Onderzoek. Nieuwe documenten.' Hij zag dat ze geschokt reageerde en keek naar het hoofd van de tafel, waar de voorzitter zat. 'Of wil je net zo worden als hij?'

Op een tamelijk verwachtingsvolle toon zei ze glimlachend: 'Vertel eens meer.'

Hij negeerde haar en keek tevergeefs naar de flessen op het buffet. Misschien had hij het punt al bereikt waarop hij de wandeling heen en weer niet meer kon maken.

Hij zette zijn lege glas weer op tafel naast dat van de vrouw rechts van hem, die in gesprek was met haar andere buurman, en nam haar glas.

'Idioten,' zei hij plotseling luid. Ze spraken Italiaans, dus hoewel zijn gebrabbel zijn stemvolume niet verlaagde, omfloerste het wel enigszins de scherpe medeklinkers van dat woord. Niemand wierp een blik in hun richting.

Hij verraste haar door met zijn servet de rand van het glas van zijn buurvrouw grondig schoon te vegen; pas